

vijeću". Na čelu uprave se nalazio namjesnik s upravnim aparatom zvanim namjesništvo. Namjesnik je imao veliku upravnu vlast osobito u gospodarskim pitanjima, a njegove ovlasti će se još više povećati tijekom Prvog svjetskog rata. Namjesnik Dalmacije bio je grof Mario Attems podrijetlom iz Tirola, bezbojne političke orijentacije, te je kao takav bio na udaru velikoaustrijskih krugova prije početka rata.² Njegova odluka je bila posljednja pri opskrbi pučanstva, raspodjeli hrane, mogao je raspustiti pojedina općinska ili gradska vijeća i postaviti upravitelje. Uz namjesnika na pokrajinskoj razini vlast je obnašao i Zemaljski odbor. Zemaljski odbor je izvršno tijelo Dalmatinskog sabora i djelokrug njegova rada je bio iznimno uzak. Najvažnije djelatnosti su mu bile školstvo i gradnja lokalnih cesta. Ispod namjesništva je kotarsko poglavarstvo. Na čelu zadarskog bio je poglavar Simonelli. Kotarsko poglavarstvo je bilo spona između namjesništva i općina koje su bile autonomne. Kotar Zadar sastojao se od općina Zadar, Sali, Silba, Biograd na moru, Zemunik, Novigrad, Nin, Pag i Rab. Na čelu zadarske općine je bio načelnik Zilioetto koji je u političkom smislu bio autonomaš, a u nacionalnom Talijan. Inače zadarska općina jedina nije bila pohrvaćena tijekom narodnog preporoda u Dalmaciji, te je čitava korespondencija općine bila na talijanskom jeziku. U svibnju 1916. raspuštena je općinska uprava a za upravitelja je postavljen Mate Škarić.³

Zadarska općina nije obuhvaćala samo grad Zadar nego i okolna, većinom, hrvatska mjesta. Njih se nazivalo seoski ulomci unutar grada. Općina Zadar 28. veljače 1915. imala je stanovnika po naseljima:⁴

1. Bibinje - 1.001	9. Preko - 1.826
2. Bokanjac - 1.098	10. Petrčane - 607
3. Arbanasi - 2.609	11. Poljana - 761
4. Kali - 1.162	12. Sukošan - 1.490
5. Kožino - 370	13. Sutomišćica - 869
6. Kukljica - 855	14. Sestrunj - 351
7. Diklo - 625	15. Ugljan - 1.131
8. Lukoran - 939	16. Grad Zadar - 12.406
S v e u k u p n o 28.452	

Inače uz zadarsku općinu zajedničko aprovizacijsko područje činila je i zemunička općina te su zajedno imali 33.423 stanovnika.

Sam grad Zadar se dijelio u više naselja na koje nalazimo u izvorima: Uz Poluotok kao središte grada još Brodarica, Voštarnica, Stanovi, Mikin Rt (pohrvaćen naziv za današnju Puntamiku, za komunizma zvan Borik). Danas su to integralni dijelovi grada. Uz ova naselja, posebno naselje predstavljaju Arbanasi (tal. Borgo Erizzo). Ovo naselje je nastalo kao posljedica doseljavanja albanskog katoličkog stanovništva iz okolice Skadra za nadbiskupovanja Vicka Zmajevića

² M. GROSS, 1970, 9-75.

³ Državni arhiv u Zadru (dalje u tekstu DAZd), *Smotra dalmatinska* (dalje SD), 40, 1916.

⁴ DAZd, Kotarsko poglavarstvo u Zadru, br. 22.420 (1916.)

(početak 18. stoljeća) te je u procesu integracije hrvatske nacije u većini prihvatilo hrvatsku nacionalnu svijest. Važno je napomenuti da je prva učiteljska škola (preparandija) na hrvatskom nastavnom jeziku otvorena u Arbanasima 1866. Inače, u gospodarskom smislu Arbanasi su bili srce opskrbe Zadra, poznati mesari, a uz to su bili nazivani i kao vrt grada. Uz ovo, na području Arbanasa se nalazilo i državno poljoprivredno dobro. Također, najveći poduzetnik na području opskrbe bio je Luci Relja, simpatizer Stranke prava. O količini njegova kapitala najbolje govori da je za vrijeme talijanske okupacije grada njegov sin izgradio veći broj stanova za radnike pa je taj dio grada nazvan po njegovom prezimenu, Relja.

Prehrambene prilike u Dalmaciji uoči Prvog svjetskog rata

Dalmacija je bila izrazito zaostala zemlja u pogledu poljoprivredne proizvodnje. O tome nam govore i službene austrijske statistike: npr. dok je u mimodopskom razdoblju prosječni urod pšenice po hektaru u Dalmaciji bio 7.8 kvintala, u donjoj Austriji je bio 15.2 kvintala.⁵ Prema iskazima seljaka iz neposredne okolice Zadra najviše se sadio kukuruz. Međutim, sadnja kukuruza bila je veoma primitivna, tako se npr. sadnja vršila po principu izmjene plodoreda, jedne godine pšenica a druge godine kukuruz, s time da se pšenica nije uopće gnojila.⁶ Zasijana površina osnovnih prehrambenih proizvoda 1914. godine u Dalmaciji:⁷

Zasijana površina u hektarima		ukupna količina u kvintalima
pšenica	29.000	226.200
raž	6.531	41.145
zob	3.894	15.576
kukuruz	41.742	404.897
proso	3.492	-
sočivo	4.812	45.232
krumpir	5.371	333.002
duhan	1.505	26.036

Brojnost stoke u Dalmaciji je padala već uoči rata:⁸

stoka	1910.	1914.
konji	26.520	17.972
mazge i magarci	42.679	32.874
goveda	104.716	83.307
ovce	1.027.747	885.302

⁵ DAZd, *Gospodarski vjesnik* (dalje *GV*), 3, 1917.

⁶ Iskaz Šimice Bralić, vidi bilješku 1.

⁷ *GV*, 3, 1917.

⁸ *Isto*, 4, 1917.

crnu kavu u kavanama može dodati samo dvije kocke a drugim pićima i jelima tri kocke šećera. Uz to, istog je dana izdana zabrana da jaja koja se upotrebljavaju pri pravljenju pića ne smiju upotrebljavati u gostionicama između 11 i 19 sati.⁵⁰

U mjesecu srpnju dolazi na red kava. Naime od 3. srpnja kava se može dobivati samo na iskaznicu, i to 375 grama pržene ili 450 grama sirove kave po osobi za 8 tjedana.⁵¹ Još je smanjena količina šećera za četiri tjedna po osobi s 1,25 na 1 kilogram ali je zato predviđen dodatak od 500 grama za zaposlenike koji rade teške fizičke poslove.⁵²

Namjesništvo se pripremilo za berbu grožđa i pravljenje vina uputom da će šećer za pravljenje vina dobiti samo oni koji su bili prijavljeni proizvođači vina u razdoblju između 1909. i 1913. godine.⁵³ Teško stanje u opskrbi grada postaje vidljivo iz arhivskog materijala. Naime, od mjeseca kolovoza krenule se molbe kotarskom poglavarstvu da odobri moliocu podjelu bijelog brašna ili kruha od tog brašna. Samo za razdoblje od četiri mjeseca (kolovoz-studen) sačuvane su molbe za 271 osobe u gradu Zadru. Pravo na bijelo brašno imale su osobe s bolestima probavnog trakta, mala djeca i stariji ljudi. Iz molbi također možemo iščitati da se u gradu može nabaviti samo kukuruzni kruh.⁵⁴ Poradi ublažavanja teškog stanja prehrane namjesništvo je uspjelo od vojnih vlasti dobiti ribare koji su ribarili za opskrbu grada. Podijeljeno je tako siromašnima, bolnici i sirotištu 27. rujna 250 kilograma ribe.⁵⁵ U rujnu su izašle i maksimirane cijene svinja. Utovljena svinja teška preko 100 kg košta od 5,20 do 5,50 kruna po kilogramu žive vage.⁵⁶ Od 22. rujna meso se ne smije prodavati ponedjeljkom, srijedom i petkom.⁵⁷ Točenje piva je ograničeno od 24. rujna radnim danom od 19 do 22 sata a nedjeljom i blagdanom od 16 do 22 sata.⁵⁸

Studen je donio novo ulje ali i nove cijene, 12 kruna litra dok masti ima veoma malo a cijena joj je 18 kruna po kilogramu. U grad je stiglo 3 vagona krumpira te je po osobi dijeljeno 2 kilograma.⁵⁹

U prosincu imamo zaoštavanje problema. Naime, namjesništvo, u cilju da zaštiti robne zalihe Dalmacije, zabranilo je izvoz vina. Na taj način dodatno je pogođena opskrba Dalmacije jer su peštanski trgovci za dalmatinsko vino plaćali dobro, osobito stoga što je zbog rata s Italijom zapriječen uvoz njenog vina.⁶⁰

Cijena cipela raste. Promjena potplate je 150 kruna.⁶¹ Što se tiče opanaka, tu je pomoć pružio zapovjednik Bosne i Hercegovine general Sarkotić poslavši u Dalmaciju 50 koža za opanke. Od tih 50 koža zadarski kotar je dobio 10 te su one dane na upravljanje Zemaljskom gospodarskom vijeću. Novine se podruguju

⁵⁰ OD, 45, 1916.

⁵¹ OD, 74, 1916.

⁵² OD, 80, 1916.

⁵³ SD, 52, 1916.

⁵⁴ DAZd, Kotarsko poglavarstvo u Zadru, svežanj 160 (1916.) i 311 (1916).

⁵⁵ SD, 76, 1916.

⁵⁶ OD, 126, 1916.

⁵⁷ OD, 141, 1916.

⁵⁸ OD, 143, 1916.

⁵⁹ DAZd, *Hrvatska kruna* (dalje HK), 94, 1916.

⁶⁰ HK, 97, 1916.

⁶¹ Isto.

pitajući zar je zaista trebalo tih 10 koža dati gospodarskom vijeću i tako izazvati "procesije" seljaka u grad umjesto da se dalo nekom opančaru.⁶² Od 4. prosinca dijeli se nova pošiljka krumpira 5,5 kg po osobi. Iako se dijele iskaznice za ulje i maslac, u gradu tih namirnica nema a rok iskaznica za kavu produžen je od 6. na 20. siječnja. Novu godinu dočekali su Zadranici bez jaja čija je cijena po švercu dostizala 1 krunu, iako im je cijena u listopadu bila 32 helera. Suhih šljiva u gradu već nije bilo tri mjeseca.⁶³

1917.

Godina 1917. predstavlja godinu gladi i muke. Razmjeri gladi su toliko eskalirali da u zadarskom kraju stariji ljudi imaju uzrečicu "glad ka sedamnaeste".⁶⁴ Užasna hladnoća koju je slijedila suša i ove je godine desetkovala žetvu. Glad je uzimala i svoje žrtve, a u mjestu Bibinju u neposrednoj blizini grada ljudi su noću uz pomoć svijeća brali puževce. Prema usmenom iskazu jednog svjedoka vrhunac gladi je bio oko Uskrsa kada su djeci na Veliki petak davali vino umjesto hrane da zatome glad. Hranilo se uz pomoć kuhanja korijenja koje bi se uz malo ulja začinilo. Pomoć u hrani za sela zadarske općine 1917. nije stizala, pa se mekinje koje se dobivalo za krave muzare upotrebljavalo za kruh.⁶⁵

Stanje u stočarstvu prati teško stanje u ratarstvu. Osim toga, problem je bio i u nabavi krmiva za stoku. Prema sjećanju suvremenika iz okolice Zadra 1917. godine nisu se uzgajale svinje jer ih se nije imalo čim hraniti, kao što se činilo prijašnjih godina. Prema austrijskim statističkim podacima ovakvo je bilo stanje stoke i krmiva:⁶⁶

	1910.	1914.	1917.	manjak 1910.-17.
konji	26.520	17.972	13.568	12.959
goveda	104.716	83.307	81.458	23.258
mazge i magarci	42.679	32.874	32.471	10.208
ovce	1.027.747	885.302	715.769	311.978
koze	254.849	217.873	175.479	79.370
svinje	70.849	28.763	32.194	38.655

Situacija glede krmiva nije nimalo bolja. I za ovako smanjen broj stoke nije se moglo proizvesti dovoljno krmiva:

	treba (q)	stvarno ima (q)	manjak (q)
sijena	2.404.121	140.328	2.199.428
slame	707.230	593.985	113.245
djeteline	-	64.291	-

⁶² DAZd, TGG, 3, 1916.

⁶³ HK, 104, 1916.

⁶⁴ Usmeni iskaz Šimice Bralić, prijepis kOD autora.

⁶⁵ Isto.

⁶⁶ GV, 4, 1917.

razdavati i na Brodarici, Voštarnici i Arbanasima. Također, od 21. do 28. siječnja moći će se pridignuti 150 cigareta.⁹⁴

Veljača donosi nove krušne karte po kojima za dva tjedna može se dobiti 3.220 grama kruha ili 230 dnevno. Vodovod još nije proradio normalno te naselje Brodarica nema vode. Dijelilo se 4 kilograma krumpira po osobi. Možda podatak da su drva po kg 0,17 u aprovizacije a po 0,12 u "Slavije" (trgovačko poduzeće) govori o sposobnosti aprovizacije.⁹⁵

Ožujak je donio privremeno olakšanje. Uslijed potpisivanja mirovnih ugovora s Rusijom i Rumunjskom pala je cijena žitu i kukuruzu koja je uslijed špekulantskih razloga bila podignuta.⁹⁶ Došlo je do ogromnog poskupljenja sjemena za cvjetaču i petrusina uslijed prekida izvoza iz Danske do kojeg je došlo na pritisak Antante. Sjemenski krumpir kojega je došlo 35 vagona u Zadar većim je dijelom pojeđen te je ostalo samo 4,5 vagona koji se dijeli tako da idu dva kilograma po osobi.⁹⁷

Ni u mjesecu travnju nije došlo do stabiliziranja opskrbe električnom energijom te je reduciran rad lokala iako je počelo ljetno vrijeme. Kavane, pivnice i restoracije smiju raditi do 23 sata; krčme i točionice do 21 sat. Izdane su i maksimalne cijene pojedinih obroka u gostionicama i krčmama. Cijena juhe sa tjesteninom je u krčmi 1,60 a u gostionici 2,00 kruna; cijena obroka pečene janjetine je 6,00 kruna u krčmi dok je 7,00 u gostionici. Novi i dotada najčešći problemi pri opskrbi kruhom, od 5. travnja samo 150 grama kruha dnevno. Stanje se još pogoršalo od 21. travnja kada se s dijeljenjem kruha u potpunosti prestalo, u zamjenu se dijelilo 110 grama kukuruznog brašna dnevno.⁹⁸

Katastrofalna situacija glede opskrbe s kraja travnja izazvala je prosvjedno okupljanje građanstva pred namjesništvom na početku svibnja. Pokušalo se pomoći umirovljenicima dijeleći im kilogram tjestenine i 200 grama zobi. Kraj svibnja je napokon donio olakšanje. Tada se naime raspodijelilo 5 kilograma krumpira po osobi te 150 grama maslaca, slanine, sala i sira. Također su se podijelila tri jaja po glavi.⁹⁹

Lipanj je donio povećanje kvote kukuruznog brašna na 150 grama po osobi. Građanstvo je dobilo pola kilograma šećera za ukuhavanje voća. Inače, mjesečna kvota šećera je smanjena od predviđenih 1,25 kg na 0,50 kg. U gradu su se nalazili ruski zarobljenici koji su obrađivali ogledno dobro u Arbanasima. Preprodaje se njihova hrana. Šverceri ucjenjuju Ruse ako se budu bunili da će umjesto njih uzeti zarobljenike Talijane. Ovaj podatak rječito govori kakav je bio položaj zarobljenika u logorima kad je rad na poljoprivrednom dobru imao status privilegije.¹⁰⁰

U srpnju su ponovo doneseni propisi o popisivanju prinosa buduće žetve. Također je izdana zabrana o mljevenju žitarica bez dozvole nadležnih vlasti. Što se

⁹⁴ SD, 4 i 6, 1917.

⁹⁵ HK, 7, 1917.

⁹⁶ HK, 11, 1917.

⁹⁷ TGG, 34, 1918.

⁹⁸ HK, 14 i 17, 1918.

⁹⁹ HK, 20 i 21, 1918.

¹⁰⁰ TGG, 40, 1918.

tiče šećera za vino, može ga se samo toliko dobiti da se mogu napraviti 2 litre vina po članu domaćinstva.¹⁰¹

Opskrba kruhom se napokon uspostavila u kolovozu poslije dobre žetve. Kruh je usput poskupio u cijelom austrijskom dijelu Monarhije što se pravda time da bi postojećom cijenom nastao gubitak od 1 milijarde kruna kao što je već nastao gubitak od 197 milijuna zbog uvoza rumunjskog žita. Popravilo se stanje glede opskrbe krumpirom jer je počeo stizati krumpir iz Galicije i Bukovine. Krajem mjeseca u Zagreb su otišli dalmatinski predstavnici Prodan, Medini i Machiedo da dogovore na koji bi način Banska Hrvatska mogla pomoći Dalmaciji. Ništa se nije uspjelo postići osim što je formiran pododbor koji će se baviti tim problemom.¹⁰²

Rujan je doveo vunu u grad što je osobito obradovalo učiteljice i učitelje koji su dobili zasebnu kvotu. Tijekom cijelog rata bili su veliki problemi u odijevanju. Čitava tekstilna industrija je bila angažirana u opremanje vojske. Ako tome pridodamo probleme pri uvozu pamuka, slika će nam biti jasnija zašto privatnici namještenici (činovnici zaposleni kod privatnih poduzetnika) pišu prosvjed pod naslovom "Dajte nam gaća!".¹⁰³ U gradu se dijeli i duhan (škija) ali već neko vrijeme nema cigara i cigareta. Postignut je dogovor o opskrbi Dalmacije hranom iz Banske Hrvatske. Dalmacija će svoj redoviti kontingent umjesto od Austrije primati od Banske Hrvatske a za toliko će biti smanjen njen doprinos centrali u Beču.

U listopadu odlučilo se poslati iz Banske Hrvatske 2.000 vagona kukuruza i kukuruznog brašna u Dalmaciju te 1.000 u Istru, ali zbog nereda u prometu do toga nije došlo (povlačenje austrougarske vojske iz Srbije). Poskupjeli su i udčbenici za 10%¹⁰⁴ Međutim, zato cenzura još efikasno radi. *Trgovačko-gospodarskom glasniku* je cenzuriran članak koji napada oklijevanje Hrvatsko-srpske koalicije oko ulaska u Narodno vijeće. Cenzurirani članak je zamijenjen člankom o uporabi dendrina u zaštiti voćaka.¹⁰⁵

Brzina kojom se pojavila španjolska gripa je nevjerojatna. U novinama 9. listopada prvi put se spominje španjolka u svezi njene epidemije u Beču a već 12. listopada čitamo da su u gradu zatvorene pučke škole zbog epidemije.¹⁰⁶

Pučka kuhinja (Cucina popolare)

Neimaština jednog dijela građanstva ponukala je dobrotvorni rad. Već je od prije postojao Zavod za javno dobročinstvo (službeni jezik zavoda je talijanski, te je naziv bio Istituto di publica beneficenza in Zara).¹⁰⁷ Zavod je periodično objavljivao podatke o svom radu. Uz pomoć sirotištu i ubožnici najveći dio rada odlazio je na Pučku kuhinju (Cucina popolare). Pučka kuhinja je dijelila po veoma povoljnoj cijeni (10 helera) obroke juhe i palente, a četvrtkom i nedjeljom je

¹⁰¹ SD, 60, 1917.

¹⁰² SD, 65, 68 i 69, 1918.

¹⁰³ SD, 70 i 76, 1918; TGG, 47, 1918.

¹⁰⁴ SD, 81 i 86, 1918.

¹⁰⁵ TGG, br. 49-50, 1918.

¹⁰⁶ SD, 81, 82, 1918.

¹⁰⁷ SD, 91, 1914.

dodavala obrok-komadić (besplatno) mesa ili priloga. Tijekom 1914. godine podijeljeno je obroka:¹⁰⁸

	listopad	studeni	prosinac
juhe	6.572	6.840	7.949
mesa	3.185	3.258	3.864
priloga	2.547	4.550	3.546

Za 1915. godinu sačuvano je malo podataka o Pučkoj kuhinji u Zadru. Naime, početkom rata protiv Italije 28. svibnja 1915. sve središnje upravne vlasti napuštaju Zadar te se dislociraju u Knin i Drniš (Namjesništvo, uredništvo *Smotre i Objavitelja dalmatinskog*) dok u Obrovac odlazi Zemaljski odbor i pravoslavni episkop. Uz to trgovačka flota Austro-Ugarske je smještena u Novigradskom moru da bi se zaštitila od eventualnih napada. Takvo stanje se zadržalo do svibnja 1916. kada se upravne vlasti vraćaju u Zadar.

U 1915. godini izdano je obroka:¹⁰⁹:

	siječanj	veljača	ožujak	travanj
juhe	7.645	6.859	7.438	6.860
mesa	2.654	2.343	2.175	2.685
priloga	3.264	3.042	2.675	2.560

Potreba za besplatnom i većom količinom hrane povećavala je izrazito potrebe Pučke kuhinje. Jedan od mogućih izvora hrane bile su donacije. Prva vijest o Pučkoj kuhinji u 1916. godine je ona iz ožujka mjeseca kada namjesništvo daruje 5.000 kruna za rad Pučke kuhinje. Također, u travnju je primila dvije donacije, jednu Huberta grofa Borellija od 500 kg ječma i bačve maslaca, te drugu Marca Perlinija koja je sadržavala dvije vreće bakalara i jednu vreću usoljenog bakalara.¹¹⁰ U srpnju je od gradske aprovizacije primila 1.000 kg tjesteninac a u kolovozu je od iste aprovizacije dobila 300 kg ječma. Rujan je Pučkoj kuhinji donio donaciju Poljodjelskog vijeća za kraljevinu Dalmaciju od 1.000 kg graška i 1.000 kg ječma.¹¹¹ Pučka kuhinja je počela dijeliti besplatne obroke za najpotrebnije, četvrtkom i nedjeljom.

Tijekom 1916. podijeljeno je obroka:¹¹²

	travanj	lipanj	srpanj	rujan	listopad	studeni	prosinac
juhe i palente	48.250	48.680	46.580	50.460	70.540	72.860	65.760
besplatni obroci	3.760	6.280	7.330	10.640	10.980	11.060	11.142

Sljedeća godina 1917. predstavlja vrhunac problema pri prehrani stanovništva.

¹⁰⁸ SD, 91, 98 (1914.) i 7 (1915.)

¹⁰⁹ SD, 20, 24, 33 i 38, 1915.

¹¹⁰ SD, 13, 28 i 35, 1916.

¹¹¹ SD, 56, 65 i 71, 1916.

¹¹² SD, 37, 56, 60, 79 i 100 (1917.) i 3 (1917.)

Pučka kuhinja, kao najbolje organizirani djelatelj hrane za šire slojeve u Zadru, od mjeseca travnja 1917. godine počinje dobivati 10.000 kruna mjesečno od vlade, ali zbog poskupljivanja cijene živeža obrok je poskupio na 16 helera. Ostaje i dalje na snazi odluka o besplatnom obroku četvrtkom i nedjeljom s time da nedjeljni obrok ima i komadić mesa. Ovim sredstvima Pučkoj kuhinji je omogućena nabava još jednog kotla za kuhanje što omogućava pripremu 700 litara juhe dnevno koja se podijeli u 3.800 obroka.¹¹³ Uz ovu pomoć, Ured za pučku prehranu iz Beča šalje u Dalmaciju za ratne i pučke kuhinje 4 vagona ječmene prekrupice i 1 vagon prosa.¹¹⁴ Namjera o podjeli mesa nedjeljom nije se mogla uvijek održati pa je po izvješću Pučke kuhinje u travnju i svibnju zaista podijeljeno nešto mesa, ali je u lipnju dijeljen sir, u srpnju šljivje. U kolovozu se stanje barem toliko popravilo da se ponovo dijeli nešto mesa uz juhu nedjeljom.¹¹⁵

Sama izvješća Pučke kuhinje (Cucina popularne) ne daju pravu sliku njezina rada. U mjesecu travnju dolazi do nezadovoljstva jer zbog velikog priljeva potrebitog građanstva nije u mogućnosti izdavati dovoljne količine hrane. Tako na dvije osobe dolazi jedan tanjur juhe, a sirotinja, da bi mogla doći do hrane izvan Pučke kuhinje, prodaje svoje iskaznice za meso u kuhinji što zna rezultirati oduzimanjem iskaznica. Svibanj donosi tužbe da je obrok juhe, u biti, sama voda.¹¹⁶ Prvog listopada nastupa najveća kriza u radu Pučke kuhinje. Toga dana kuhinja je prestala izdavati obroke građanstvu, osim besplatnih. Napeta situacija je riješena već 13. listopada poskupljenjem obroka na 20 helera.¹¹⁷ Teško stanje u gradu se najbolje vidi u porastu broja besplatnih obroka tijekom 1917. godine (po sačuvanim mjesečnim podatcima):¹¹⁸

	travanj	svibanj	kolovoz
juhe i palente	54.460	64.200	70.300
besplatni obroci	48.780	50.600	41.650

Međutim, sačuvali su se zbirni podatci za 1917. godinu. Tako je od 1. siječnja do 31. srpnja podijeljeno 216.300 besplatnih obroka,¹¹⁹ a u čitavoj godini je podijeljeno 874.480 obroka uz plaćanje te 329.610 besplatnih obroka. Dodatak nedjeljom (meso i sir) koštao je Pučku kuhinju 25.780 kruna.¹²⁰

Za 1918. sačuvano nam je manje podataka. Vidljiv je pad broja besplatnih obroka. U prvom polugodištu 1918. godine izdano je 725.245 obroka uz plaćanje te 82.620 besplatnih obroka.¹²¹ Mjesečni podatci sačuvani su nam samo za srpanj i kolovoz:¹²²

¹¹³ SD, 34, 1917; HK, 34, 1917.

¹¹⁴ SD, 36, 1917.

¹¹⁵ SD, 62 i 71, 1917.

¹¹⁶ HK, 31 i 40, 1917.

¹¹⁷ HK, 77 i 78, 1917.

¹¹⁸ SD, 43, 49 i 71, 1917.

¹¹⁹ SD, 62, 1917.

¹²⁰ SD, 3, 1918; HK, 4, 1918.

¹²¹ SD, 53, 1918.

¹²² SD, 63 i 71, 1918.